

низкий уровень правовой защиты потребителей, а недобросовестные действия со стороны предпринимателей собственников интернет магазинов.

Закон Украины «Про електронну комерцію» закріплює визначення таких понять як «електронна угода», «електронне повідомлення», «інтернет-магазин», «електронний товар», «електронна підпис», «електронна торгівля» і інші.

Не слід відзначити, що прийнятий Закон, направлений на правове регулювання участі споживачів, в дистанційних угодах з використанням інтернет комунікацій породив достатнє кількість проблем. Так, закріплене в Законі поняття електронної угоди, де факто несе лише пізнавальний характер, оскільки не містить ідентифікуючих ознак даної угоди. З змісту норм Закону незрозуміло, за якими класифікуючими ознаками він відрізняється від інших, передбачених законодавством угод. Це поняття може бути застосовано до будь-якої угоди, укладеної якої здійснювалося з використанням не тільки інтернет комунікацій, але і інших інформаційно-телекомунікаційних систем.

Виходячи з вище викладеного, можна констатувати, що, незважаючи на наявність спеціального закону проблеми регулювання відносин в сфері інтернет торгівлі і укладення дистанційних угод в мережі інтернет залишилися практично такими ж. На наш погляд, для нормального регулювання відносин в сфері інтернет торгівлі, необхідно внести зміни в ряд нормативних актів, громадянський, податковий і трудовий кодекси, Закон України «Про захист прав споживачів». З метою гармонізації законодавства України з законодавством Євросоюзу.

Список бібліографічних посилань

1. Конституція України : закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. Станом на 01.01.2016.
2. Цивільний кодекс України : закон України від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356.
3. Про електронну комерцію : закон України *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 45. Ст. 410. із змін., внес. згідно із законом № 1977-VIII від 23.03.2017.
4. Про захист прав споживачів : закон України від 12.05.1991 № 1023-XII : // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12> (дата звернення: 04.03.2018). Ред. станом на 10.06.2017.

Получено 16.03.2018

УДК 346.548

Наталія Сергіївна Кирєєва,

помічник адвоката Адвокатського об'єднання «Юріс Феррум»,
аспірант кафедри господарського права і процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»

РИЗИКИ СПОЖИВАЧІВ І БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ У СФЕРІ ЕЛЕКТРОННОГО БАНКІНГУ

В умовах інформаційного суспільства ринок фінансових послуг постійно розвивається та розширюється. Одним з основних нововведень останніх десятиліть або впровадження електронних фінансових послуг, включаючи електронний банкінг. Стрімкий розвиток даного

сектору економіки призводить до ситуації, коли споживачі не володіють необхідною інформацією та знаннями про сутність і особливості електронних фінансових послуг, не здатні об'єктивно оцінити ризики, з якими можуть зіткнутися, тому їх права порушуються. При цьому банківські установи внаслідок недобросовісності деяких споживачів також можуть понести збитки. Тому зростання пропозицій ринку електронних фінансових послуг за обставин недосконалого законодавчого регулювання, та, як наслідок, неналежного рівня забезпечення захисту прав споживачів та гарантій прав банківських установ, спричиняє втрату довіри і зменшення попиту на електронні фінансові послуги, що, в свою чергу, має негативний вплив на економічну ситуацію в державі в цілому.

Розробити дієві та ефективні механізми захисту прав споживачів та гарантій прав банківських установ в сфері електронного банкіngu можливо лише в тому разі, коли загрози та ризики у цій сфері чітко визначені, що робить тему даного дослідження актуальною.

Поява електронного банкіngu зумовлена широким використанням нових технологій, інформаційних та телекомунікаційних систем. Разом з тим, використання цих технологій можливе як з конструктивними, так і з деструктивними цілями. Внаслідок цього хоч електронний банкінг і має ряд переваг як для споживачів, так і для самих банківських установ, надання послуг у цій сфері супроводжується певними ризиками.

Ризик при цьому слід розуміти як усвідомлення можливих негативних наслідків обраного ходу дій та оцінку імовірності настання таких негативних наслідків. Таким чином, ризик включає два обов'язкові елементи:

- негативні наслідки використання електронного банкіngu;
- оцінка імовірності того, що негативні наслідки настануть [1, с. 27].

Споживачі та банківські установи мають оцінити позитивні та негативні аспекти інноваційної системи електронного банкіngu та співвідношення цих аспектів, тобто проаналізувати ризики.

Ставши користувачами електронного банкіngu, споживачі можуть зіштовхнутися з наступними ризиками:

1. Ризики невдалого виконання, що пов'язані з потенційними або дійсними збитками, які були завдані внаслідок недоліків або неналежної роботи електронних систем та програмного забезпечення.

2. Соціальні ризики, пов'язані з втратою певного соціального статусу користувача електронного банкіngu серед референтних груп саме внаслідок використання електронного банкіngu.

3. Ризики, пов'язані з потенційною або дійсною втратою часу внаслідок проблем та затримок в проведенні електронних банківських операцій, а також внаслідок часу, необхідного для ознайомлення з механізмом роботи системи електронного банкіngu, яка може різнитися залежно від конкретної банківської установи, в якій споживач отримує послуги.

4. Фінансові ризики, що виникають у результаті помилок при здійсненні операцій електронного банкіngu або зловживання рахунками споживачів.

5. Ризики безпеки, пов'язані зі збитками, спричиненими шахрайством, зломом рахунку або неправомірним використанням конфіденційної інформації споживача, тобто вчиненням комп'ютерних або кіберзлочинів.

6. Правові або юридичні ризики, які є потенційною або дійсною загрозою, яка виникла внаслідок неефективного правового регулювання відносин в сфері електронного банкіngu, необізнаністю споживачів про їх права та недостатньою фінансовою грамотністю, а також умисними або необережними порушеннями прав споживачів банківськими установами.

7. Ризики, пов'язані з неналежною роботою обладнання, необхідного для надання послуг електронного банкінгу, та недоступність такого обладнання для деяких споживачів [1, с. 27–28].

В рамках даного дослідження найбільший інтерес становлять, безумовно, ризики безпеки та правові ризики, оскільки їх може бути мінімізовано або повністю усунено шляхом вдосконалення чинного законодавства, яке стане фундаментом для формування ефективної правозахисної практики та правозастосовної практики.

Так, наприклад, на подолання згаданої вище проблеми необізнаності споживачів про їх права направлені окремі положення Директиви Європейського Парламенту щодо споживчого кредиту. Її положення щодо надання роз'яснень та переддоговірної інформації споживачам, оцінки їх кредитоспроможності мають важливе значення для усвідомлення потенційним споживачем ризиків, пов'язаних з наданням кредиту в іноземній валюті [2]. Безумовно, дані положення актуальні і для сфери електронного банкінгу, оскільки отримання кредиту можливе і за допомогою електронних систем.

Органи державної влади мають перекоонатися, що маркетинг та реклама банківських установ контролюються та моніторяться з метою уникнення випадків, коли реклама вводить в оману чи надає неправдиву інформацію стосовно фінансових послуг, які пропонуються споживачам. Проте навіть суворий контроль за якістю інформації, що надається споживачам, не може бути гарантією їх фінансової грамотності, оскільки споживачі можуть бути збиті з пантелику надмірною кількістю інформації.

Крім того, в сфері електронного банкінгу споживачі мають бути додатково повідомлені, як мінімум, про:

- технічні дії, які необхідно вчинити, щоб укласти договір;
- чи буде укладений договір прийнятий банківською установою та чи буде він доступний;
- технічні засоби для виявлення та виправлення помилок перед розміщенням запиту;
- мови, якими можна укласти договір [3].

Щодо ризиків безпеки, найбільшу загрозу несуть так звані комп'ютерні злочини та кіберзлочини. Різниця між ними полягає в тому, що кіберзлочини вчиняються у віртуальному просторі через мережу Інтернет, а комп'ютерні злочини – з використанням електронно-обчислювальної техніки. Останні включають три широкі категорії: злочини, пов'язані з інформацією та персональними даними; злочини, пов'язані з програмним забезпеченням; фізичні злочини [4, с. 5–6]. Дані злочини є предметом дослідження вчених, що займаються проблемами наук кримінально-правового циклу.

Всі вказані вище ризики несуть загрози не лише для споживачів, але й для банківських установ. При цьому одним з важливих ризиків є недобросовісність самих споживачів, які, наприклад, беруть грошові кошти у кредит за допомогою електронного банкінгу і не повертають їх, аргументуючи це тим, що не укладали кредитний договір в паперовій формі.

Так, Дворічанський районний суд Харківської області розглядав справу № 618/433/17 за позовом Особа_1 до публічного акціонерного товариства «Акцент-Банк» про захист прав споживача, визнання недійсним кредитного договору. В ході даної справи позивач посиалася на те, що не укладала договір, оскільки його не було укладено в формі паперового документу.

В ході судового розгляду суд встановив, що між сторонами було укладено кредитний договір, мотивуючи це тим, що позивач акцентувала ofertу, здійснивши наступні дії, спрямовані на укладення договору: заповнила заявку на сайті ПАТ «Акцент-Банк» (<https://a-bank.com.ua/>); зазначила свій номер телефону; ввела OTP-пароль, який їй прийшов

на номер телефону; ввела номер банківської картки та розмір і строк кредиту. Після вчинених позивачем дій Банком було перераховано грошові кошти в сумі 8 000 грн. Сукупність наведених фактів свідчить про укладання договору у формі електронного документу [5].

Схожої позиції суди дотримуються і в тому разі, коли договір щодо надання фінансових послуг укладається в паперовій формі, але містить при цьому посилання на правила і умови, що розміщені на електронних ресурсах, наприклад, офіційному сайті банку.

Так, постановою Вищого господарського суду України від 10.07.2017 року у справі № 905/2432/15 за позовом Публічного акціонерного товариства Комерційний банк «Приватбанк» до фізичної особи-підприємця Особа_4 про стягнення заборгованості було встановлено, що ФОП Особа_4 звернулася до ПуАТ КБ «Приватбанк» із заявою, де було зазначено, що у разі недостатності коштів на рахунку клієнта банк може встановити кредитний ліміт. Порядок встановлення, зміни ліміту, погашення заборгованості та розмір відсоткової ставки регламентуються Умовами та правилами надання банківських послуг і Тарифами банку, що розміщені на сайті www.privatbank.ua, які разом з даною анкетой (заявою) складають договір банківського обслуговування.

Підписавши зазначену заяву, ФОП Особа_4 підтвердила погодження з вищевказаними Умовами та Тарифами, що розміщені на сайті банку. Було встановлено, що відносини між банком та клієнтом можуть вирішуватись як шляхом підписання окремих договорів або додаткових угод до цього договору, так і шляхом обміну інформацією з питань банківського обслуговування з клієнтом через веб-сайт банку або інший інтернет/sms-ресурс, вказаний банком.

Посилання ФОП Особа_4 на те, що вказані Умови та Тарифи не містять її підпису і вона не надавала на них згоди, визнані судом непереконливими [6].

Таким чином, за наявності належних доказів укладення кредитного договору з використанням систем електронного банкінгу, суди захищають права осіб, що виникають на підставі таких договорів.

Підводячи підсумки, відзначимо, що в сфері електронного банкінгу існують ризики як для споживачів, так і для банківських установ. Проте наукове дослідження таких ризиків дозволить в подальшому виробити ефективні правові механізми їх попередження.

Список бібліографічних посилань

1. Mousavian S. J., Ghasbeh M. J. Investigation of Relationship between E-Banking Industry Risks and Electronic Customer Relationship Management (E-CRM). *MAYFEB Journal of Business and Management*. 2017. Vol. 2. P. 26–34. URL: <http://www.mayfeb.com/OJS/index.php/BUS/article/view/367> (дата звернення: 07.04.2018).
2. Directive 2008/48/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on credit agreements for consumers and repealing Council Directive 87/102/EEC // EUR-Lex. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:133:0066:0092:EN:PDF> (дата звернення: 07.04.2018).
3. Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market («Directive on electronic commerce») // EUR-Lex. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:32000L0031> (дата звернення 12.04.2018).
4. Kaur G. Threats to the Rights of Consumers in E-Banking in India: an Overview. DOI: <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2983199>.
5. Рішення Дворічанського районного суду Харківської області від 12.03.2018 : справа № 618/433/17, провадження № 2/618/2/18 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/72870883#> (дата звернення: 12.04.2018).

6. Постанова Вищого господарського суду України від 10.07.2017 : справа № 905/2432/15 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/67709197> (дата звернення: 14.04.2018).

Одержано 07.04.2018

УДК 347.1

Андрій Анатолійович Кірик,

спеціаліст I категорії сектору інформаційної підтримки

та розвитку молодіжних ініціатив відділу у справах молоді

Управління у справах сім'ї та молоді Департаменту у справах сім'ї, молоді та спорту Харківської міської ради

СТРОК ПРИДАТНОСТІ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ ЯК ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА КАТЕГОРІЯ

У минулому році у результаті нераціонального використання харчових продуктів та низької споживчої культури українці викинули на смітник харчів на 5,5 мільярдів гривень, що є вражаючою сумою. Але перед тим як обурюватися такому марнотратству слід звернути увагу на певні особливості нормативного регулювання сфери споживання, а саме – строку придатності харчових продуктів.

Стаття 677 Цивільного кодексу України зазначає, що строк придатності товару визначається періодом часу, який обчислюється з дня його виготовлення і протягом якого товар є придатним для використання, або терміном (датою), до настання якого товар є придатним для використання.

У свою чергу пункт 24 статті 1 Закону України «Про захист прав споживачів» більш ґрунтовно визначає поняття «строку придатності» вказуючи, що це строк (термін), визначений нормативно-правовими актами, нормативними документами, умовами договору, протягом якого у разі додержання відповідних умов зберігання та/або експлуатації чи споживання продукції її якісні показники і показники безпеки повинні відповідати вимогам нормативно-правових актів, нормативних документів та умовам договору.

Зазначена дефініція оперує трьома критеріями строку придатності яким слід приділити більше уваги.

По-перше, строк придатності повинен мати зовнішнє (нормативне) закріплення. У рамках асоціації між Україною та Європейським Союзом дане питання повністю віддано на регулювання Регламенту ЄС № 1169/2011 про надання споживачам інформації про харчову продукцію.

У свою чергу Регламент навіть не оперує поняттям «строк придатності» відаючи перевагу «терміну завершення мінімального строку зберігання харчового продукту», що означає дату, до настання якої харчовий продукт зберігає свої властивості за умови належного зберігання. Поряд з тим для продуктів, які з мікробіологічної точки зору є такими, що швидко псуються, і тому після завершення короткого періоду часу представляють небезпеку здоров'ю людини, замість дати завершення мінімального строку зберігання вказується дата «вжити до», після якої такі харчові продукти вважаються небезпечними. Натомість Регламент не вимагає жодного визначення терміну споживання для низки